

Ziemia obiecana 2.0. – hermeneutyka subwersji

dr inż. arch.
JOANNA SERDYŃSKA
Politechnika Śląska
Wydział Architektury
ORCID: 0000-0002-3717-2434

Artykuł to próba interdyscyplinarnego podejścia do analizy projektu dyplomowego „Exodus albo dobrowolni więźniowie architektury”, obronionego przez Remmenta Lucasa Koolhaasa w 1972 r. w Architectural Association School of Architecture w Londynie [1]. Autorka przedstawia interpretację dyplomu w kontekście literackim, argumentując, że takie odczytanie pozwala na lepsze zrozumienie pracy oraz jest uzasadnione, ponieważ dotyczy dzieła teoretycznego, dla którego filozoficzno-literackie odniesienia są kluczowe.

Wstęp

Słowo „analiza”, zgodnie ze Słownikiem Języka Polskiego PWN, ma trzy znaczenia, jednak dla celów tej pracy istotne jest drugie:

„(...) metoda badawcza polegająca na wyodrębnieniu z danej całości jej elementów i badaniu każdego z osobna” [2]. Zgodnie z tą definicją, analizowany tekst został podzielony na mniejsze części, których znaczenia poszukiwano, porównując je do publikacji popularnych w czasie ich powstania, a także do fragmentów literatury światowej. Kluczem do analizy, zgodnie z postulatem sformulowanym przez R. Descartes’a „(...) byleby tylko powstrzymać się od przyjęcia za prawdziwą którejś (rzeczy), która nią nie jest (...)” [3], są publikacje oraz dzieła literackie, na które, mniej lub bardziej bezpośrednio, wskazuje sam tekst „Exodusu”. Celem pracy jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: Jaka została przedstawiona w „Exodusie” wizja społeczeństwa i miasta przyszłości? Za sprawą zwrotu lingwistycznego, który dokonał się w drugiej połowie lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku, możliwość obiektywnego poznania prawdy została zakwestionowana, dlatego też wnioski z analiz należy traktować jako jedno z możliwych, a wartości upatrywać w samej dyskusji na temat społeczeństwa i miasta przyszłości.

Kontekst

„Exodus albo dobrowolni więźniowie architektury” to dzieło, które można nazwać lapidarnym oraz hermetycznym. Praca składa się z prologu i dwunastu rozdziałów opisujących kolejne części wykreowanego w wyobraź-

ni futurystycznego miasta. Tekst poszczególnych rozdziałów, liczący od dwóch zdań do kilku akapitów, został uzupełniony rycinami, które stanowią integralną część pracy, będąc ilustracją lub uzupełnieniem konkretnych fragmentów tekstu [1].

Temat pracy to wizja utopijnego miasta przyszłości – zagadnienie uniwersalne oraz nadal aktualne, zajmujące umysły filozofów, pisarzy i architektów od czasów antycznych. Ciąg opracowań poświęconych opisowi miast idealnych rozpoczyna „Republika” Platona (380 p.n.e.), fragmenty „Polityki” Arystotelesa (ok. 350 p.n.e.) w czasach naszej ery „Miasto Boga” oraz „Niebieskie Jeruzalem” Augustyna z Hippony (413-426), „Sforzinda” Antonio di Pietro Averlino (1460 r.), „Utopia” Tomasza Moora (1516 r.), „Miasto Słońca” Tommaso Campanelli (1623 r.), „Nowa Atlantyda” Francisca Bacona (1627 r.), „Miasto Chaux” Claude-Nicolasa Ledoux (1774-1779), a w ostatnich wiekach dzieła takie jak „News from Nowhere” Williama Morrisa (1891 r.), „Miasta-Ogrody Przyszłości” Ebenezera Howarda (1902 r.), Miasto Broadacre w „The Disappearing City” Franka Lloyda Wrighta (1932 r.) i „Miasto Promieniste” Le Corbusiera (1922 r.), a także „Plug-in City” (1964 r.) i „Instant City” (1970 r.) grupy Archigram, przy czym zostały wymienione te najbardziej znane.

„Exodus”, w przeciwieństwie do pozostałych prac R. Koolhaasa, nie doczekał się wielu opracowań – został omówiony przez Ingrid Böck w kontekście historii idei [4] oraz przez autorkę niniejszego opracowania w wystąpieniu konferencyjnym z 2020 r. [5].

Exodus – Księga Wyjścia

Pierwsze nawiązanie do literatury pojawia się już w samym tytule: „Exodus” to druga księga Starego Testamentu, opisująca historię inspirowanej przez Boga ucieczki Izraelitów z niewoli egipskiej [6]. W takim kontekście przedstawiony zostaje Londyn, który jest terenem jego opracowania. Miasto składa się z dwóch części: Złej i Dobrej. Zła to dawny Londyn ze wszystkimi brakami, problemami oraz niedogodnościami charakterystycznymi dla wielkich metropolii. Dobra to nowa enklawa wycięta w formie pasa ze Złej części. Wraz z jej powstaniem „Mieszkańcy Złej Części” zaczynają uciekać do dobrej części podzielonego miasta i dochodzi do urbanistycznego exodusu” [1]. Jedyнным sposobem na to, aby Zła część nie wyludniła się zupełnie, jest postawienie muru. W ten sposób odpływ mieszkańców zostaje powstrzymany, ale jednocześnie Pas, czyli Dobra część, staje się więzieniem dla swoich mieszkańców: „Gdy wszystkie próby powstrzymania tej niechcianej migracji zawiodły, władze Złej części zrobiły desperacki krok, wykorzystując architekturę w okrutny sposób: zbudowali wokół Dobrej części miasta mur, uniemożliwiając zupełnie swoim poddanym dostęp do niej” [1].

Narrator sugeruje, że Złej części nie da się naprawić, więc należy ją zniszczyć, a na jej gruzach wybudować nową. Wobec tego nasuwają się trzy pytania:

1. Od czego tak bardzo chcą uciec mieszkańcy Złej części?
2. Co sprawia, że Dobra część jest ziemią obiecaną?
3. Dlaczego Dobra część musi być więzieniem?

Behawioralny zlew

Odpowiedź na pierwsze pytanie można znaleźć bezpośrednio w tekście „Exodusu”. Zła część zostaje nazwana „behawioralnym zlewem Londynu” [1], co najprawdopodobniej nawiązuje do głośnego eksperymentu Johna B. Calhouna, znanego jako „Behawioralny Zlew” lub „Mysia Utopia”.¹ J. Calhoun podsumowując eksperyment, który każdorazowo prowadził do wymarcia populacji gryzoni, mówił o „śmierci do kwadratu”: według niego eliminacja zagrożenia prowadzi do upadku organizacji społecznej i w konsekwencji do degeneracji oraz śmierci jednostek [7]. Co więcej, naukowiec sformułował hipotezę, że otrzymane wyniki można przenieść na społeczeństwo ludzkie. Eksperyment miał znaczący wpływ na kulturę masową, prowokując, jak to ujmują E. Ramsden i J. Adams, „(...) wysyp książek i filmów, w których apokaliptyczne wizje przyszłego przeludnienia ziemi ze wszystkimi jego konsekwencjami były mniej lub bardziej bezpośrednio interpretacją doświadczenia Calhouna” [8]². Zgodnie z nimi, to właśnie fraza „behawioralny zlew” była tym, co uzyskało największy rezonans, „wydostając się poza ściany laboratoriów” [8]³. Choć nie ma na to bezpośrednich dowodów, to wydaje się jednak mało prawdopodobne, aby wyrażenie to zostało użyte bez znajomości wyników pracy Calhouna lub choćby głośnej debaty, którą wywołały. W związku z tym można zaryzykować twierdzenie, że to właśnie potencjalne zagrożenie degeneracją i samounicestwieniem, wywołane przez zagęszczenie ludzkiej populacji i, paradoksalnie, stosunkowo dobre warunki życia na terenie metropolii jest tym, co skłania mieszkańców Złej części do poszukiwania ratunku w otocznym murem Pasy.

Ziemia obiecana

Zgodnie z tekstem „Exodusu”, istnieje kilka przyczyn, dla których mieszkańcy Londynu dobrowolnie wybierają życie w więzieniu. Po pierwsze jest ono „architektoniczną oazą” znacznie przewyższającą wszystko to, co można znaleźć w Złej części: „(...) w przeciwieństwie do współczesnej architektury (...) nowa architektura nie jest ani autorytarna, ani histeryczna: jest hedonistyczną nauką projektowania kolektywnych udogodnień, które całkowicie odpowiadają indywidualnym pragnieniom” [1]. Tekst sugeruje, że stara architektura może być albo narzucająca rozwiązania z pozycji nieomylnego autorytetu, albo ulegająca nadmiernym emocjom, które następnie odrzuca. W opozycji do nich, architektura Pasa to „hedonistyczna nauka projektowania kolektywnych udogodnień”. Jeśli architektura ma być „hedonistyczna”, to cechami projektu nie muszą już być witrażowskie „trwałość, użyteczność i piękno”, ponieważ o jego wartości decyduje to, w jakim stopniu jest w stanie przyjąć życie. Chodzi jednak o uprzyjemnienie życia nie jednostki,

lecz kolektywu, dla którego hedonizm staje się główną zasadą życia społecznego. Anty-autorytarna architektura autorytarnie zakłada nie tylko całkowitą równość wszystkich użytkowników, ale również ich bezwarunkowe oraz bezwzględne dążenie do przyjemności. W pracy dokonuje się swoista subwersja: „hedonistyczna nauka” zastępuje ideę Boga, czego konsekwencją staje się ucieczka od wolności do niewoli.

Recepcja

Wstęp do Pasa możliwy jest jedynie przez Recepcję, której atmosfera została opisana jako „luksusowy dobrobyt” [1], jednak rycina przedstawiająca moment przejścia przyszłych mieszkańców ze Złej do Dobrej części, prezentuje scenę podobną do sytuacji z zakładu karnego: wchodzący na teren Pasa to nadzy młodzi mężczyźni maszerujący jeden za drugim przed kordonem policji. Na pierwszym planie została umieszczona siedząca na tobołkach starsza para w towarzystwie psa – wyglądają jak ludzie, którym odmówiono prawa wejścia do „architektonicznego raj”. Czyżby wejście do niego było możliwe jedynie po wyzbyciu się jakiegokolwiek przywiązania do ludzi, zwierząt i rzeczy? Dlaczego chcący zanurzyć się w „luksusowym dobrobycie” muszą najpierw zostać całkowicie odarci ze wszystkiego, co jest ich własnością? Praca nie udziela jednak odpowiedzi na te pytania.

Park Czterech Elementów

Zaraz za Recepcją znajduje się Park Czterech Elementów z bogatą ofertą halucynogenów. W „Exodusie” służy one nie tylko do minimalizowania nieprzyjemnych czy bolesnych doznań, ale również są wykorzystywane, aby kontrolować nastrój mieszkańców: „(...) nastroje radości, depresji, spokoju i wrażliwości mogą być wywoływane niewidocznie w zaprogramowanych lub improwizowanych sekwencjach i rytmach” [1]. Takie wykorzystanie halucynogenów nie jest oryginalnym pomysłem, ponieważ pojawia się już w „Nowym wspaniałym świecie” A. Huxleya (1932 r.), gdzie substancja narkotyczna, zwana „somą”, stanowi podstawowe narzędzie utrzymania społecznej stabilności w Republice Świata: „(...) jeden sześcienny centymetr i znika ponury sentyment” [9]⁴. Można przypuszczać, że opisywany w „Exodusie” świat wymaga sterowania z zewnątrz: opary w Parku Czterech Elementów działają jak tabletki „somy” u A. Huxleya, a więc są niezbędne nie tylko dla stworzenia oraz utrzymania radoznego i spokojnego świata, ale również służą do wywoływania depresji, a tym samym stanowią ważne narzędzie kontroli społecznej.

Park Agresji

Błędne byłoby jednak twierdzenie, że mieszkańcy Pasa są zawsze spokojni i łagodni – strach oraz agresja są wyraźnie obecne w

Dobrej części. Najwyraźniej R. Koolhaas w tej kwestii także podziela opinię prezentowaną u A. Huxleya, która głosi, że w Republice Świata: „Regularnie raz w miesiącu. Nasycały cały system krwionośny adrenaliną. To pełny równoważnik fizjologiczny lęku i wściekłości.” [9]⁵. W „Exodusie” służy temu celowi Park Agresji z charakterystycznymi dwiema wieżami⁶, w których mieszkańcy mogą „dawać upust zduszonej nienawiści, swobodnie maltretując się wzajemnie” [1]. Tekst nie tłumaczy bezpośrednio przyczyn agresji – jedynym z możliwych wyjaśnień może być teoria L. Berkowitza upatrującego głównego źródła agresji we frustracji: „(...) frustrujące wydarzenie zwiększa prawdopodobieństwo, że poddany mu organizm będzie działał agresywnie wkrótce potem” [10]⁷. Narracja nie pozostawia cienia wątpliwości, że proponowana ziemia obiecana jest więzieniem i, jak we wszystkich pozostałych więzieniach, trzeba się tam liczyć z agresją wśród osadzonych.

Łaźnie

W „Exodusie” zostały opisane jeszcze dwa obszary, których pierwowzory można znaleźć w poprzedzających go tekstach literackich. Są nimi Łaźnie i Instytut Transakcji Biologicznych. Łaźnie to „publiczny kondensator” stworzony, aby „(...) wynajdywać, testować i o ile to możliwe wprowadzać w życie nowe formy zachowań” [1]. Kolaż ilustrujący tę część nie pozostawia złudzeń co do natury tych postaw. Na pierwszym piętrze „(...) znajduje się przestrzeń dla obserwacji i możliwego uwidzenia partnera, który zostanie zaproszony do aktywnego udziału w prywatnych fantazjach i pogoni za pragnieniami” [1]. W „Exodusie” architektura służy wyzwolaniu więźniów z rozmaitych tabu ukształtowanych przez kulturę, mieszkańcy są zachęceni do wyrażania seksualnych fantazji, a łaźnie to miejsce, w którym można spełnić nawet najdziksze z nich.

¹ Celem eksperymentu była obserwacja zachowania gryzoni w środowisku, które zaspokaja ich wszystkie potrzeby: badany zwierzętom dostarczano żywność, wodę i miały one nieograniczony dostęp do materiałów do budowy gniazd oraz całkowitą ochronę przed drapieżnikami, a nawet opiekę medyczną. Jedyne ograniczenie stanowiła klatka, ponieważ w jej wnętrzu mogło się zmieścić maksymalnie 3840 osobników. Czas obserwacji obejmował okres od momentu wpuszczenia do klatki pierwszych czterech par myszy po chwilę, gdy pokolenia gryzoni później eksperyment w naturalny sposób dobiegał końca. Przebieg eksperymentu był następujący: po okresie adaptacji rodziło się pierwsze pokolenie myszy i ich liczebność zaczynała wzrastać, zanim jednak osiągnęła maksymalną liczbę zaobserwowano, że u samców zaczął zanikać instynkt terytorialny, a samice traciły instynkt macierzyński. W ostatnim etapie gryzonie przestawały wykazywać jakiegokolwiek zachowania społeczne, były agresywne wobec swoich pobratymców, dochodziło do aktów kanibalizmu, przestawały się rozmnażać i ich populacja wymierała [7].

² s. 768.

³ s. 770.

⁴ s. 54.

⁵ s. 232.

⁶ Dwie wieże jako symbole zła występują także w trylogii J. R. R. Tolkiena „Władca Pierścieni” (1948 r.), symbolizując zło zewnętrzne – niezależne od człowieka i wewnętrzne – wynikające z jego natury.

⁷ s. 2.

Widok Londynu ze Sky Garden (arch. aut.)

Pierwzór tego pomysłu znajduje się w trzysta lat starszej „Nowej Atlantydzie” F. Bacona (1627 r.). Opisane w tym dziele Baseny Adama i Ewy służą do quazi-religijnych obchodów Święta Rodziny [12]⁸. Jego uczestnicy kąpią się nago w towarzystwie przedstawicieli obu płci, dzięki czemu same uroczystości odgrywają istotną rolę – jak to określa H. Wheeler – „(...) w napędzaniu wysokiego poziomu urodzeń” [13].

Wyzwolona seksualność to również jeden z głównych elementów „Nowego Wspaniałego Świata”. A. Huxley opisuje w nim rytuał zwany „Orgia-porgia”, określane jako „posługa solidarnościowa”, podczas którego wszyscy „uwalniają swoje seksualne impulsy” [9]. Udział w Orgii-porgii wymaga od uczestników uznania promowanych w Republice Świata: wyższości jedności nad indywidualnością oraz dezintegracji indywidualnej osobowości. U obu pisarzy święta mają charakter rytualny i są wzorowane na obrzędach kościelnych. W „Exodusie” nie ma natomiast wzmianki o świętach czy rytuałach, a więźniowie wy-

zwoleni z więzów, którymi spętała ich tradycyjna kultura, mogą bez przeszkód dawać upust swoim instynktom – łącznie są dostępne w każdej chwili dla każdego.

Instytut Biologicznych Transakcji

Instytut Biologicznych Transakcji w „Exodusie” pełni dwie funkcje: zapewnia opiekę dzieciom, „(...) edukując je i zamieniając w małych dorosłych, którzy – najwcześniej jak się tylko da – mogą aktywnie uczestniczyć w Życiu Pasa (...)” oraz przez „(...) porzucenie kompulsywnej chęci leczenia (...)” demonstruje „niegroźną naturę śmiertelności” [1]. To w nim życie ma swój początek i koniec. Najważniejszym zadaniem Instytutu jest zachowanie równowagi między liczbą narodzin oraz zgonów, a wszystko odbywa się „(...) w atmosferze ciągłego festiwalu i operowych melodii” [1]. Tu znowu można przywołać „Nowy wspaniały świat”, w którym za przyrost naturalny odpowiada Ośrodek Rozrodu i Warunkowania w Lon-

dynie Centralnym. Nowi obywatele powstają w laboratorium i od urodzenia są poddawani brutalnemu warunkowaniu, które obejmuje m.in. oswojenie ze śmiercią: „Każde dziecko spędza dwa poranki tygodniowo w szpitalu umierających. (...) Uczą się uznawać śmierć za rzecz zwykłą” [9]¹⁰. Dla funkcjonowania Republiki Świata więzy międzyludzkie muszą ulec zniszczeniu: współczucie, przywiązanie i miłość to uczucia, na które nie ma tam miejsca. W „Exodusie” koncepcja idzie jeszcze o krok dalej: tutaj musi zniknąć również naturalny instykt samozachowawczy tak, aby starsi więźniowie z ochotą poddawali się eutanazji, ustępując miejsca młodym.

Więzienie

Czy można mieć jakiegokolwiek wątpliwości, że Koolhaasowska Ziemia Obiecana może zostać zrealizowana jedynie w warunkach więzienia? I. Böck zwraca uwagę na pozytywne strony zamknięcia, tłumacząc, że wolność indywidualna to cena, jaką musimy zapłacić za ład, bezpieczeństwo i wskazanie celu w życiu: „(...) forma więzienia, implikująca pojęcie ładu instytucjonalnego, kontroli i ograniczenia wolności, przedstawiana jest jako pożądany odwrót od lęku osamotnionej, a przez to bezsensownej, indywidualnej egzystencji jednostki” [4]¹¹. Niemniej jednak nawet ona dopuszcza możliwość interpretacji pracy R. Koolhaasa jako „(...) ironicznego komentarza do Ziemi Obiecanej, biorąc pod uwagę, że monumentalny schemat „Exodusu” Koolhaasa przypomina raczej „dom niewoli” w Egipcie niż pożądane miejsce do życia” [4]¹².

Wnioski

Co zatem „Exodus” wnosi do dyskusji na temat miasta i społeczeństwa przyszłości? Zgodnie z zaprezentowaną wyżej interpretacją, obraz, jaki przedstawia, jest ponury, ponieważ opisuje rzeczywistość, w jakiej indywidualna wolność została poświęcona dla ładu, bezpieczeństwa oraz powszechnej szczęśliwości. „Hedonistyczny raj” wygląda jak świat z koszmaru, w którym ludzie są uwięzieni w beزالternatywnej rzeczywistości i mogą korzystać jedynie z arbitralnie dobranych atrakcji, wolności seksualnej oraz ogólnie dostępnych narkotyków, ale są pozbawieni elementarnych praw człowieka, takich jak prawo do wolności czy prawo do życia. Zatem hedonistyczna utopia to ułudą. Jedną z możliwych interpretacji „Exodusu” jest odczytanie

⁸ s. 36-41.

⁹ s. 76-84.

¹⁰ s. 157.

¹¹ s. 34.

¹² s. 40.

w nim ostrzeżenia: zdegenerowana metropolia znajduje się na prostej drodze do samounicestwienia, a jej alternatywę stanowi świat, gdzie ludzie stali się pozbawionymi podstawowych praw niewolnikami. Taka interpretacja stawiałaby R. Koolhaasa w roli wizjonerskiego demaskatora, którego pierwszym wypadem w dziedzinę projektowania architektonicznego jest opowieść o możliwych konsekwencjach zerwania ciągłości z przeszłością oraz wyboru alternatywnej ścieżki budowy nowego świata.

Literatura

- [1] Koolhaas R. L., *Exodus, or the Voluntary Prisoners of Architecture*, 2011, dostęp online: czerwiec-sierpień 2021: <http://socks-studio.com/2011/03/19/exodus-or-the-voluntary-prisoners-of-architecture/>
- [2] Słownik Języka Polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl/sjp/analiza;2440121.html>, dostęp online: 2022-01-11.
- [3] Descartes R., *Rozprawa o metodzie dobrego powodowania swoim rozumem i szukania prawdy w naukach*, tłum. Tadeusz Boy-Zeleński; s. 55, <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/rozprawa-o-metodzie.html>, dostęp online: 2022-01-11.
- [4] Böck I., *Six Canonical Works of Rem Koolhaas. Essays on the History of Ideas*, Berlin, Jovis 2015, s. 33-88.
- [5] Serdyńska J., *The Brave New World of Rem Koolhaas, Proceedings of 5th Anniversary of "World Multidisciplinary Civil Engineering – Architecture – Urban Planning Symposium"*, WMCAUS 2020.
- [6] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Kraków 1962, s. 65-110.
- [7] Calhoun J. B., *Death Squared, The Explosive Growth and Demise of a Mouse Population*, Proc. roy. Soc. Med., January 1973, Volume 66, s. 80-88.
- [8] Ramsden E., Adams J., *Escaping the Laboratory: The Rodent Experiments of John B. Calhoun & Their Cultural Influence*, *Journal of Social History*, Vol. 42 2019, No. 3 (Spring, 2009), s. 761-792 (761-2), dostęp online: 20. 03. 2020: <https://jstor.org/stable/27696487>
- [9] Huxley A., *Nowy wspaniały świat*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2014.
- [10] Berkowitz L., *Aggression: a Social Psychological Analysis*, McGraw Hill, New York 1962.
- [12] Bacon F., *The New Atlantis*, Watchmaker Publishing, 1927.
- [13] Wheeler H., *Francis Bacon's New Atlantis. a Foretaste of the Scintal Society*, dostęp online: 26. 03. 2020: <http://www.sirbacon.org/wnewatlantis.htm>.

DOI: 10.5604/01.3001.0015.7508

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA:

Serdyńska Joanna, 2022, Ziemia obiecana 2.0. – hermeneutyka subwersji, „Builder” 3 (296). DOI: 10.5604/01.3001.0015.7508

Streszczenie: Artykuł to próba interdyscyplinarnego podejścia do analizy projektu dyplomowego „Exodus albo dobrowolni więźniowie architektury”, a przedstawioną interpretację należy traktować jako jedną z możliwych. Praca autorstwa Remmenta L. Koolhaasa, Madelon Vreindorp, Elia Zenghelisa i Zoe Zenghelis została obroniona w 1972 roku, w Architectural Association School of Architecture w Londynie, a sam projekt stał się katalizatorem powstania biura R. Koolhaasa - Office for Metropolitan Architecture. Można więc mówić o nim jako o dziele młodzieńczym, ale również w pewien sposób nadającym ton przyszłym dokonaniom tego wybitnego architekta. Autorka przedstawia interpretację pracy w kontekście literackim, argumentując wyraźnym ugruntoowaniem pracy w filozoficzno-literackim kontekście. Dzięki takiemu podejściu, możliwe staje się uzyskanie głębszego zrozumienia tej lapidarniej i w pewnym sensie hermetycznej pra-

cy. Autorka wskazuje na nawiązania do Biblii, „Nowej Atlantydy” F. Bacona i „Nowego Wspaniałego Świata” A. Huxleya. Podkreśla podobieństwa zarówno w samej idei – w poszukiwaniu modelu nowego lepszego świata – jak i w szczegółach konkretnych rozwiązań. Zauważa ponadto oryginalny wkład autorów, którzy z „Exodusu” czynią dzieło twórczo rozwijające dotychczasowe idee. Odczytanie tej pracy według literackiego klucza pozwala na ujrzenie w nim ostrzeżenia, że zdegenerowana metropolia znajduje się na prostej drodze do samounicestwienia, a jej alternatywą jest świat, gdzie ludzie stali się pozbawionymi podstawowych praw niewolnikami.

Słowa kluczowe: R. Koolhaas, Exodus, kontekst literacki

Abstract: PROMISED LAND 2.0. – HERMENEUTICS OF SUBVERSION.

The article proposes an interdisciplinary approach to the analysis of the diploma project "Exodus, or the voluntary prisoners of architecture", the presented interpretation should be treated as one of the possible.

The work by Remment L. Koolhaas, Madelon Vreindorp, Elia Zenghelis and Zoe Zenghelis was defended in 1972 at the Architectural Association School of Architecture in London, and the project itself was a catalyse for the establishment of Koolhaas' Office for Metropolitan Architecture. Thus, "Exodus" can be seen as setting the tone for the future achievements of this outstanding architect. The article offers an interpretation of the work in a literary context - "Exodus" is clearly grounded in a philosophical and literary context. This approach allows for a deeper understanding of this concise and, in a sense, hermetic work. The article relates "Exodus" to the Bible, Francis Bacon's "New Atlantis" and Aldous Huxley's "Brave New World" It demonstrates that these works share the same central concept – that is, the search for a model of a new and better world – and in particular solutions. It also emphasizes the original contribution of the authors who make "Exodus" a work that creatively develops existing ideas. Reading this work in a literary context makes it possible to see it as a warning: Koolhaas' degenerated metropolis is on a straight path to self-destruction, but the alternative he proposes is a world in which people are slaves deprived of their fundamental rights.

Keywords: R. Koolhaas, Exodus, literary context

BUILDER SCIENCE

Builder
OPEN ACCESS

BUILDER SCIENCE - dział miesięcznika **BUILDER** dostępny w ramach open access journals, w którym publikowane są artykuły naukowe w następujących dyscyplinach naukowych: architektura i urbanistyka oraz inżynieria lądowa i transport. Artykuły naukowe indeksowane są w bazach danych: Index Copernicus, BazTech i EBSCO.

40 punktów MEIN

WWW.BUILDERSCIENCE.PL